

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Be-reshit

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

דל חלשיו

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8807

ויש לח לג לד

חרגום אשכנזי רנט

מִזְבַּח וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: * ס לד (א) וְהִצֵּא
דִּינָה בַת־לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה
לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת בְּבָנוֹת הָאָרֶץ:

אלטאר, אונד נאנטע איהן:
נאטט איז דער גאטט ישראל!
לד (ז) דינה לאה'ס טאכט
טער, דיא זיא דעם יעקב
געבאָהרע, נינג אויב, זיך אויב
צו זעהען אונטער דען טעג
טערן דעם לאַנדעס. (ג) דא
ערי

חרגום אונקלום

וּפְלַח עֲלוֹהֵי קָדָם אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל:
לד (א) וּנְפַקַת דִּינָה בַת לֵאָה דִּי יְלִידַת
לְיַעֲקֹב לְמַחֲוֵי בְּבָנַת אֶרְעָא:

ר ש י

(כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל. לא שהמזבח
קרוי אלהי ישראל אלא על שם שהיה
הקב"ה עמו והלילו קרא שם המזבח על
שם הנס להיות שמו של מקום נזכר
בקריאת השם כלומר מי שהוא אל הוא
הקב"ה הוא לאלהים לי שמי ישראל.
וכן מלינו נמשה ויקרא שמו ה' נסי (שמו י"ו) לא שהמזבח קרוי ה' אלא על שם הנס קרא שם
המזבח להזכיר שמו של הקדוש ברוך הוא ה' הוא נסי. ורבתינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב
אל. ודברי תורה כפטיש יפוכן סלע מתחלקים לכמה טעמים. ואני ליבנ פשוטו של מקרא באתי:
לד (א) נת לאה. ולא נת יעקב אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה שאף היא ילדנית היתה שנת'
ותלל

וחוא

ב א ו ר

שמעתי שהיו קורין למעה קשיטה, אבל אונקלם חרגס חורפן (טונים חריפים בכל מקום נגון
עבר לסחר), וחרגס ג"כ נכנת הלאן (לעיל כ"ח כ"ח), חורפן דעאן, והנה לפי דעת רבי
עקיבא מאה קשיטה הם חמשה שקלים, כי עשרים גרה השקל והגרה היא מעה כמו שחרגס
אונקלום עשרים גרה (שמות ל' י"ג), עשרין מעין, וכן כתוב בספר הישר בחמשת שקלים:
(כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל, לא שהמזבח קרוי אלהי ישראל אלא על שם שהי' הקב"ה
עמו והלילו קרא שם המזבח ע"ש הנס להיות שמו של הקב"ה נזכר בקריאת המזבח, כלומר
מי שהוא אל הוא אלהים לי שמי ישראל, וכן מלינו נמשה ויקרא שמו ה' נסי (שמות י"ז)
ט"ו) לא שהמזבח קרוי ה', אלא ע"ש הנס קרא שם המזבח להזכיר שמו של הקב"ה ה' הוא
נסי, ורבתינו דרשו שהקב"ה קראו ליעקב אל ודברי תורה כפטיש יפוכן סלע מתחלקין לכמה
טעמים ואני ליבנ פשוטו באתי, כל זה לשון רש"י, והנה לדקו דברי הרב בפשוטו של מקרא,
ויהא טעם לו נטעם קרא לו בנימן (לקמן ל"ה י"ח) (ר"ל קרא איתו), וקרא לך גדר פרץ
(ישעי' נ"ח י"ב), (וקורא אומך), ודע כי המנהג הזה בישראל כן שיקראו השמות בשמיה האל
כמו לוריאל כורי שדי כי יגיד הקורא שהאל הוא לורו ושדי הוא לורו וכן עמנו אל, וכן שם
המשיח ה' לדקנו (ירמי' כ"ג ו'), ושם ירושלים ה' שמה (יחזקאל מ"ח ל"ה), וכן יעשה בשמות
המלאכים גבריאל מיכאל כי בעבור גדולת נחם יגידו בשמם כי הגבורה לאל ומי במהו, אבל
אונקלום אמר ופלח עלוהי קדם אל אלהי ישראל, ויהיה טעם לו נטעם בו כדרך כי במר
אתה לבן ישי (שמואל א' כ' ל'), והחזיק לו (שם ז' ט"ו ה'), למי מריבה (במדבר כ' כ"ד),
(הרמב"ן), וכפירוש"י פי' גם הרשע"ס והראב"ע, וכן מתורגם בל"א:

לד (א) וחצא דינה, כי חוץ לעיר נטה אהלה וילאה משם ונכנסה לעיר: בה לאח
אשר ילדה ליעקב, הטעם לומר שהיא אחות שמעון ולוי המקנאים ונוקמים נקמתה
והזכיר אשר ילדה ליעקב כי כל האחים קנאו בה, (הרמב"ן): לראות בבנות הארץ, יב"ע

ה מ ע מ ר

שם נ"י: קרוב להר גרזים ולהר טיבל לפיכך זכר הכתוב שבה שם מזבח, וכמו שכתבתי
בריש פרשת לך לך.

לד (א) וחצא דינה, הרב המנאר כתב ע"פ הרשע"ס כי חוץ לעיר נטה אהלו וילא משם

הרגום אשכנזי

ערבליקטע זיא שכב, וזאן דעם חזון חמור, דעם פירשמען דעם לאנדעם, נציהם זיא, בעש שליעף זיא אונד טהאט איהר געוואלט אן. (ג) זיין הערץ הינג אן דינה, יעקב'ס טאכטער; ער ליעבטע דיא יינגער, אונד רעדעטע איהר פריינדליך צו. (ד) אונד שכב שפראך צו זיין נעם פאטער חמור: נים מיר

וישלח לו

(ג) וירא אתה שכב בן חמור ההוי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב איתה ויענה: (ג) ותדבק נפשו בדינה בתיעקב ויאהב אתה הינער וידבר על לב הינער: (ד) ויאמר שכב אל חמור אביו

הנערה קרי. הנערה קרי לאמר

ר ש י ריע

הרגום אונקלוס

(ג) וחזא יתה שכב בר חמור חיואה רבא דארעא ודבר יתה ושכיב יתה ועניה: (ג) ואחרעיאח נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולמתא ומלייל על לבא דעולמתא: (ד) ואמר שכב לחמור אבוהי

ותלא לאה לקראתו: (ב) וישכב איתה. כדרכה: ויענה. שלא כדרכה: (ג) על לב הנערה. דברים המתישנים על הלב ראי ארך בחלק' עדה קטנה כמה ממון בזנז אני אשיאך ותקנה העיר וכל שדותיה: וכן

ב א ו ר

הרגום למיחמי בנימוס בנת ארעא, וקילר הנחוב פעול הראייה, והמחרגום האשכנזי חרגום (ויך חוולוגעהען, חונטער דען טעכטערן דעם לאנדעם), חרגום לראות כאלו הוא נודד, ובי"ת בנות פירישה בין בנות הארץ. והנה אחרי שמלאנו שרובלשון ראויי נקל המקוש' עם הבי"ת אחריי יהי' נודד, והמלה שאחריו עם הבי"ת הוא הכעול ר"ל הנראה כמו וראה בקנאחי (מלכים ב' י' י"ו), הקנאה נראית, וראה בטוב (קהלת ב' א'), אל אראה צמות הילד (לעיל כ"א י"ו), חוץ בטקוס שחנזא הבי"ת על העינים חבי' בי"ת העזר כמו וראה בעיך (דברים ג' כ"ו ויחזקאל מ"ד ה'), ר"ל עם עיניך, גם חמיד יבוא הפעול עמו, חוץ מאיזה מעשים שהם-ול בנא, ואז חבי' הנוונה על ראייה שכלית כמו וראו ראו ואל מדעו (ישעי' ו' ע'), הי' נ"ל לפרש כי בנות הוא מקור מבנין הקל מנחי למ"ד ה"א מענין בנין, שדרך הה"א להשתנות למי"ו בנאה עם בכל"ס, כמו בשפך סללה ובנות דיק (ויחזקאל י"ז י"ו), ואולי היו בונים אז את הארץ ההיא ויכאו אנשי העיר לראות בנויי השגדלים והננינים וילאה גם היא לראות הננינים ההם, לולי הזרות לומר על הארץ שהיא נבנית שלא מלאנו כן בכל המקרא, ולא יפול לשון בנין כי אם על הערים והבתיים והמגדלים שעליה: (ב) וישכב אחה ויענה, וישכב כדרכה, ויענה שלא כדרכה, לשון רש"י, אבל ר"א אמר ויענה בעבור היותה בחולה, ואין צורך כי כל ביאה באונם תקרא ענוי וכן לא חתעמר בה תחת אשר עניזה (דברים כ"א ט"ו), וכן ואת פלגזי ענו וחמת (שופטים כ' ה'), ושם היתה כבר בעולה, ויגיד הכ' כי היתה אנוסה ולא נחלית לגשוא הארץ לספר בשנחה, כ"כ הרמב"ן ז"ל, ואפשר שכוונת רש"י לתרץ אמרו בתחלה וישכב אחיה ואח"כ ויענה, ולפי' הרמב"ן הי' לו לומר ויענה וישכב אחיה: (ג) וידבר על לב הנערה, דברים המתישנים על הלב:

כי

ה מ ע מ ר

ונכנס לעיר. ויראה לי כי היה צעת הכיא חג בעיר, ויכאו בנות שנסם לחול במחולות (באשר מלינו בנות שילה שביטים כ"א) וילאה דניה גם מאהלה אל המקום הזה ושם נאה

חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס. חומה שנס.

לֵאמֹר קַח־לִי אֶת־הַיְלֵדָה הַזֹּאת
 קְאֵשָׁה: (ה) וַיַּעֲקֹב שָׁמַע כִּי טָמְאָה
 אֶת־דִּינָה בְּהוֹ וּבְנָיו הָיוּ אֶת־
 מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה וְהַחֲרַשׁ יַעֲקֹב עַד־
 בָּאָם: (ו) וַיֵּצֵא הַמֹּזֵר אֶבְי־שִׁכְמֹם
 אֶרְיַעֲקֹב לְדַבֵּר אֵלָיו: (ז) וּבְנֵי
 יַעֲקֹב בָּאוּ מִן־הַשָּׂדֶה כְּשָׁמַעִם
 וַיַּחֲעֲצִבוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּחֲרֹךְ לָהֶם
 מְאֹד כִּי נִבְלָה עֲשָׂה בְיִשְׂרָאֵל
 רַשְׁכָּב אֶת־בֵּית־יַעֲקֹב וְכֵן לֹא

דיעזעס מעדכען צור פרויא .
 (ה) נון האטטע יעקב געהערט,
 דאס מאן זיינע טאכטער דינה
 ענטעהרט . זיינע זעהנע אבער
 ווארען מיט זיינעם פיהע אויף
 דעם פעלדע ; דאהער שווינג
 יעקב, ביוזיא צוריק קאמיען
 ווירדען . (ו) חמור שכב'ס
 פאטער גינג אלזא אויס צום
 יעקב, אום מיט איהם צו רע .
 דען . (ז) יעקב'ס זעהנע קא .
 מען צוריק פאם פעלדע, אלס
 זיא עם הערטען, דיא מענגער
 ווארען בעטריכט, אונד עם
 פערדראס זיא זעהר, דאס
 איינע זאלכע פּרעפעלטהצט
 געשעהען אן ישראל, יעקב'ס טאכטער צו בעשלאפען, וועלכעס ניכט געשעהען זאללמע .
 נון

יעשה

חרגום אונקלוס

לְמִימַר כִּב לִי יַח עוֹלָמָהּ הָדָא לְאָתוּ:
 (ה) וַיַּעֲקֹב שָׁמַע אַרְי כִּי אֵיב יַח דִּינָה בְּרַתִּיהָ
 וּבְנֹהֵי הָיוּ עִם גִּיתוּהֵי בְּחַקְלָא וַשְׁחִיק יַעֲקֹב
 עַד מִיַּהֲדוּן: (ו) וּגְבַק הַמֹּזֵר אָבוּהֵי דְשִׁכְמֹם לִיחַ יַעֲקֹב לְמַלְלָא עַמִּיָּה:
 (ז) וּבְנֵי יַעֲקֹב עָאלוּ מִן חַקְלָא בְּד שְׁמַעוּ וְאִיחָנְסִיסוּ צְגוּבְרִיא וְחַקִּיף לְהוֹן
 לְהָדָא אַרְי קְלָנָא עַבְד בְּיִשְׂרָאֵל לְמַשְׁכַּב יַח בַּה יַעֲקֹב וְכֵן לֹא כֶּשֶׁר לְאַחַעְבָּדָא:
 מליל

(ו) וכן לא יעשה . לענות את הנחלות
 שסאומות גדרו עלמן מן העניות על ידי
 המבול :

משקה

ב א ו ר

(ה) כי טמא , שנס : ובניו היו אח מקנהו בשדה , הוא כמו מאמר מוסגר והקדמה למאמר והחרש
 יעקב עד צאס : (ז) ובני יעקב באו מן השדה כשבעם , הוא אחד מן המקראות שאין להם הכוונ אלל
 חז"ל , אס כשמעכ שנ למעלה או למטה , כשמעס ויחעלבו , והכו' לפ"ז הוי"ו מלותן המחברות
 המחמרים המתחסיס בזמן או בסבה כמו כשמוע עשו וגו' וילעק (לעיל כ"ז ל"ד) , והנגינה
 שלפניו חנויע שסנ למעלה שהוא בז"ק , ואולי הי' להס לחז"ל ספק גס כנגינה אס הוא בז"ק
 או כנגינה המחברת המלה לאחריה : ולשון כרש"ס ובני יעקב באו מן השדה , צמוך כך שי' או
 חמור לדבר אל יעקב ומלאס וידבר אסם וגו' עכ"ל : לשכב אח בה יעקב , המקור בא על
 המחשבה שקודס המעשה , וכעמיס בא על המחשבה והמעשה , לשכב את בת יעקב ושכב , וכן
 וכי יוד איש על רעהו להרגו דערטס (שמות כ"א י"ד) , וכן עשה שהרגו : וכן לא יעשה ,
 לענות הנחלות שהאומות גדרו עלמן מן העניות מפני המבול , ל' רש"י , (והוא מנ"ר) , ולא
 ידעתי זה כי הכוננים שטופיס בעניות ובצבחה ובזכור דכתיב כי את כל הזועבת
 האל עשו אנשי הארץ אשר לפניסם (ויקרא י"ח כ"ז) , ולא התחילו בהן באותו הדור ובמי
 אברהם ויחמק היו ינאים סן יהרגו אותס לקחת נשיסם , אבל וכן לא יעשה נמשך עם בישראל
 כי

יעשה: (ח) וידבר חמור אתם
 לאמר שכם בני השקה נפשו
 בביתכם תנו נא אתה לו לאשה:
 (ט) והתחתנו אתנו בנתיכם
 תתנו לנו ואת בנותינו תקחו
 לכם: (י) ואתנו תשבו והארץ
 תהיה לפניכם שבו וסחרוה
 והאחוז בה: (יא) ויאמר שכם אל-
 אביה ואל אחיה אמצאתן
 בעיניכם ואשר תאמרו אלי אתן:
 (יב) הרבו עלי מאד מהר ומתן

(ח) נון רעדעטע חמור מיט
 איהנען, אונד שפראך: מיין
 זאָהן שכם, זיינע זעלע איזט
 אין אייערע טאָכטער פֿער-
 ליעבט; זאָ גיבט זיא איהם
 דאָך צור פֿרויא. (ט) פֿער-
 שוועגערט אייך מיט אונז,
 גיבט אונז אייערע טעכטער,
 אונד אונזערע טעכטער ניממט
 אייך. (י) איהר קעננט בייא
 אונז וואָהנען, דאָז לאַנד זאָלל
 אייך אָפֿען זיין; בעזעטצט
 אייך, ציעהעט דאָרין הערום
 אונד ערווערבט דאָרין.
 (יא) שכם שפראך צו איהרעם
 פֿאָטער אונד צו איהרען בריִ-
 דערן: לאַססעט מיך גנאָדע
 אין אייערען אויגען פֿינדען;
 וואָס איהר נור זאָגט ווילל איך געבען.

ואתנה (יב) פֿאַרדערט נאָך זאָ פֿיעל מאָרגענגאָבע אונד

תרגום אונקלוס ר ש"י

(ח) חזקה. חפלה: (יב) מהר. כחונה: (ח) ומליל חמור עמהון למימר שכם ברי
 אתרעיאח נפשיה בכרתיכון הבו כען יתה
 ליה לאתו: (ט) ואתחנא בנא בנחכון תתנו לנא וית בנחנא תסבון לכון: (י) ועמנא
 תחבון וארעא תהי קדמיכון תיבו ועבדו בה סחורתא ואחסינו בה: (יא) ויאמר שכם
 לאבוקא ולאחיקא אשבח רחמין בעיניכון ודי תימרון לי אתן: (יב) אסגו עלי לחדא

מוהרין

ב א ו ר

כי נכלה עשה בישראל וכן לא יעשה בהם על כן אמר בישראל כי איננה נכלה בין הכנענים,
 ואנקלוס אמר, לא כשר לאיתענדא, לומר שהוא אסור ולכן היא נכלה בישראל. (הרמב"ן):
 (ח) חזקה, חפלה: (ט) והתחתנו אתנו, עמנו או בנו: (י) שבו, בה: וסחרוה, סחרו
 בה, והראוי להיות הפ"א בחירק כמו פֿקדיג' או נקמן חטף רק שגא כן בעבור אות הגרון
 כמו שִׁמְעוּג' ופגעו לי (לעיל כ"ג ח'): והאחוז בה, קחו לכם אחוזה בה עד שמהו בגדולי
 העיר: (יב) מהר ומחן, מהר, כחונה שהוא הדבר הנתן לנחולה, כדנתיב כמהר הנחולת
 (שמות כ"ב י"ו). והס סבלינות שהנחורי' שולמים לנחולות כאשר ישאו אותן, ומחן, מגדנות
 או כסף וזהב לאביה ולאחיה, ובנ"ר אמרו מהר, פראנון, מתן, פרא פרון, והס כחונה
 ונכסי מלוג בלשון ירושלמי כלומר שיתן לה הוא משלו נכסים שיהיו שלה כנכסי בית אביה
 והיו אלו כנכסי מלוג, וטעם הפיוס הזה כדי שיתנו אותה לו לאשה ברוון כי הנערה לא
 הייתה מתחלה אליו ולועקת ובונה ממיד, וזה טעם וידבר על לב הנערה ולכך אמ' קח לי
 את הילדה הזאת לאשה שבנר היא בביתי ובידו ולא יירא מאחיה כי הוא נשיא הארץ ואיך
 יגלוה ממנו להוליקה מביתו, והחשק הגדול לשנס כי הייתה הנערה יפת תאר מאד
 אכל

וְאֶתְנֶה כְּאֲשֶׁר תֹּאמְרוּ אֵלַי וְתִנּוּ-
לִי אֶת-הַנֶּעֱרָ לְאִשָּׁה: (יג) וַיַּעֲנוּ
בְנֵי-יַעֲקֹב אֶת-שִׁכְמָם וְאֶת-חֲמֹר
אָבִיו בְּמִרְמָה וַיִּדְבְּרוּ אֲשֶׁר טָמְא

אח

הנערה קרי

געשענקע, זאָ ווילל איך גע-
בען, וואָס איז פֿאַררערט;
גיבט מיר נור דיא יונגפֿער צור
פֿרויא. (יג) יעקב'ס זעהנע
אַנטוואַרטעטען דעם שכם
אונד זיינעם פֿאַטער חמר
מיט הינטערליסט, אונד זאָ
רעדעטען זיא דען, וויל ער

ר ש י

תרגום אונקלוס

(יג) נמרמה. נחמה: אשר טמא. הכתוב
אומר שלא היטה רמיה שהרי טמא את
דינה

מוֹהָרִין וּמִתְנִין וְאֶתְּן כְּמָא דִּי חִימְרוֹן לִי
וְהָבֹו לִי ית עוֹלָמָהּ לְאִתּוּ: (יג) וְאֶחִיבֹו
בְנֵי יַעֲקֹב ית שִׁכְמָם וַיִּתְּ חֲמֹר אָבוּהִי בְּחוּכְמָא

ב א ו ר

אבל לא ספר הכתוב ניפיה כאשר עשה בשרה וברבקה וברחל כי לא ירלה להזכיר יפיה בהיותו אליה למכאול עון ובשנח הלדיקות דבר הכתוב ולא צו (נ"ל ש"ל ולא בזווי), וכן לא הזכיר מה נעשה בה אחרי כן, ועל דרך הפשט עמדה עם אחיה לרורה באלמנות חיות כי היטה טמאה בעיניהם כדנתיב אשר טמא את דינה אחת. ורבותינו נחלקו בה, והקרוי דברי האומר וטלה שמעון וקנרה בארץ כנען והוא כמו שאמרנו כי היטה עמו בביתו באלמנה וירדה עמהם למכרים ושם מתה וקנרה בארץ וקבורתה ידועה עד היום בקבלה והיא בעיר ארנאל עם קבר נתיחי הארכלי, ויתכן כי העלה שמעון עלמותיה לחמלה עליה או שהעלו אותם ישראל עם עלמות אחי' כל השבטים כמו שהזכירו רבותינו, (הרמב"ן). ודבריו הם דברי רבנן דר' יהודה ור' נחמיה ב"ר (פ"פ סי' י'), אבל דעת רב הונא שם שנשאה לאשה וילדה לו את שאול, ולכן נקרא שאול בן הכנענית (בראשית מ"ו י'), בן דינה שנבעלה לכנעני, וכן פי' שם רש"י, ועיין בפי' שפי' גם דעת רבנן נשואין ממש, אשנס לפרש בן הכנענית בן דינה שנבעלה לכנעני הוא דרך דרש, אבל בס' הישר סופר ח"ל ויהי מספר הנשים אשר שנו שמעון ולוי מעיר שכם אשר לא הרגו אותם שמונים וחמשה אשר לא ידעו איש, ויהי בהן נערה קטנה יפת תאר ויפת מראה מאד ושמה בונה ויקחה שמעון לוי לאשה, ומספר כל זכר אשר שנו ולא הרגו מ"ז איש והיותר הרגו עכ"ל, ובפרשת וישב כתב ח"ל ושמעון אחיו לקח את דינה אחותו לאשה וחלד לו כמאל וימין וההד ויבין וזמר בניים חמשה, ואחרי כן בא אל בונה הכנענית היא בונה אשר שנה שמעון מעיר שכם, ויהי בונה לפני דינה ותשרת אותה, ויבא אליה שמעון וחלד לו את שאול עכ"ל: (יג) במרמה, כל תחבולה להעלים את התכלית אשר אנו מכוונים אליו, ולכונן את הנראה ממעשינו אל תכלית אחר, תקרא ערמה, ואם הכוונה להרע לאחרי' ע"י הערמה ההיא תקרא מרמה, ועיין מ"ש בס' תולדת (כ"ו ל"ה): אשר טמא אח דינה אחתם, שב על וידברו, ור"ל וידברו עם שכם אשר טמא וגו', ויותר נכון לפרש שש על במרמה, והוא מאמר הכתוב שאמר שלא היטה רמיה, בעבור שטמא את דינה אחתם, כן פירש"י, והוא מנ"ר, והאמת שנמלת וידברו מסכים לפי' זה, כי היא כמו מלה מוסגרת הנאה במפסיק גדול מכל הטעמים שלפניו, וכן מחורגם בל"א: ולשון הרמב"ן ויענו בני יעקב את שכם ואת חמור אביו במרמה, הנה חמור ושכם אל אביה ואל אחיה דברו אבל הזקן לא ענה אותם דבר כי בניו ידברו במקומו בענין הזה לכבודו כי בעבור היות הדבר להם לקלון לא ירצו שיפתח פיו לדבר בו כלל. ויש כאן שאלה שהדבר נראה שצריך אביה ובעלתו ענו כי לפניו היו והוא היודע מענם כי במרמה ידברו ואם כן למה בעם, ועוד שלא יתכן שיהי' רצונו להשיא בתו לכנעני אשר טמא אותה והנה כל האחים ענו המענה הזה במרמה ושמעון ולוי לנדם עשו המעשה והאב ארר אפס להם לנדם, והתשובה כי המרמה היחה במקרה להמול להם כל זכר כי חשבו שלא יעשו בן בני העיר ואם אולי ישמעו לנשיאם ויהיו כלם

איהרע שוועסטער דינה ענטא
עהרט האכטע. (יד) זיא
שפראצען נעהמליך צו איהנען:
וויר קעננען דיעזעס ניכט טהון,
דאס וויר אונזערע שוועסטער
איינעם מאנוע געבען, וועל
כער איינע פארהויט האט; דען
דיעזעס ווארע אונז איינע שאנא
דע; (טו) יעדאך אלסדאן
וואללען וויר אייך צו וויללען

את דינה אחתם: (יד) ויאמרו
אליהם לא נוכל לעשות הדבר
הזה לתת את-אחורנו לאיש
אשר-לו ערלה כיהרפה הוא
לנו: (טו) אך-בזאת נאות לכם אם

החיו

תרגום אונקלוס

ר ש י

דינה אחתם: (יד) חרפה היא. שמן
פסול הוא חכלנו. חרפה בכל מקום גדוף:
(טו) נא. ח. נחלה לכם לשון ויאותו
ית אהתנא לגבר די ליה עורלא ארי חכדא היא לנא: (טו) ברם בדא נמפס לכון אם

ב א ו ר

כלם נמולי' יבואו ביום השלישי בהיוחס וואשים ויקחו את בתם מבית שכם, וזאת עלת כל האחי'
וברשות אניהם, ושמעון ולוי רלו להיקם מהם והרגו כל אנשי העיר, ויחנן שהי' הנעם
ליעקב שארר חפס על שהרגו אנשי העיר אשר לא מטאו לו והראוי להם שיהרגושנס לבדו, וזאו
משה ויענו בני יעקב את שנס ואת חמור אביו במרמה וידברו אשר טמא את דינה אחתם,
כי נולס הסכימו לדבר לו במרמ' בענין הנבל' שעשה להם עכ"ל, והאריך עוד שם לבאר איך
עשו בני יעקב הדיקי' המעש' הזה לשפד' דס נקי, והביא דעת הרמב"ם מ"ש נס' שופטים
בתירוץ השאלה הזאת, והוא השיב עליו ותירץ באופן אחר ע"ש כי אין רלוני להאריך, אבל
לפי המסופר נס' הישר שאמר שנמולו ההחרטו על זאת כי יראו מאחיהם הננעני' סן יבואו
עליהם למלחמ' על אשר עזבו את דחם, לכן המחיקו סוד כי אחר שיתרפאו יתאספו כלם על
בני יעקב להרגם בחרב, ודינה שמעה זאת כי הית' עדיין בבית שנס, ושלקה להודיע זאת
לאביה ולאחיה ביד נערה אחת מנערותיה אשר שלח יעקב לשמרה בבית שנס, ועל זה נתמלאו
חמה שמעון ולוי ועשו מה שעשו, הנה לפי זה לא עשו שים עול, ועכ"ז נעם עליהם יעקב
כי לפי דעתו הי' טוב לברוח מכניה' אל ארץ אחרת מלכרנס כי ירא מיושני הערי' אשר
סביבותיה' שלק יתאספו כלם עליו להשמידו: ונ' עוד הרמב"ן וז"ל ואם נאמין נס' מלחמות
בני יעקב נא להם כחד אביהם כי נאספו שני שנס ועשו עמהם שלש מלחמו' גדולות ולולי
אביהם שחגר גם הוא כלי מלחמתו ונלחם נס היו נסכנה כאשר יספר בספר ההוא, ורבותינו
הזכירו מזה בפסוק אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ונקשתי (לקמן מ"ג נ"ב), אמרו נחכנסו
כל סביבותיהם להזדווג להם חגר יעקב כלי מלחמה בנגדן כמו"ש רש"י שם אבל הכתוב יקטר
בזה כי הי' נס נסחר כי אנשים גבורים היו ובאלו זרועם הושיעה למו כאשר קטר הכתוב
בענין אברהם באור נשדים ולא הזכיר מלחמת עשו עם החורי כלל, אבל הזכיר נכאן כי הי'
חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא נאספו נולס לרדיף אחרי בני יעקב כי היו
נוכלים עליהם כחול אשר על שפת היס לרוב וזה טעם חתת אלהים כי נפלה עליהם חמתה
ופחד מן הגבורה אשר ראו במלחמה ולכך אמר ויבא יעקב לזה וגו' הוא וכל העם אשר עמו
להודיע שלא נפקד מהם ולא מענדיהם איש במלחמה עכ"ל, והנה המלחמה הזאת סופרה
בארוכה נס' הישר (יחולו הוא הס' מלחמות בני יעקב שהזכיר הרמב"ן), וכן הביא בעל הילקוט
הסיפור הזה בארבות נסם ס' מדרש ויסעו, שנקרא נן ע"ש החלחו שמתחיל בפסוק ויסעו:
(יד) ערלה, ערלת נצר, וטעמו דבר שיכבד וכן ערל שפתים (שמות ו' י"ב), ערלה אונס
(ירמי' ו' י'), וכל דבר היתר והנכבד שראוי להסלינו ולהסירו יקרא ערלה, ועיין מ"ש נס'
קך לך (י"ז י"ד): כי חרפה הוא לנו, שמן פסול וגדוף: (טו) נא. ח. נחלה, ושרשו יאת

וישלח לד

תהיו כמנו להמל לכם כל-זכר: (טו) ונתנו את בנותינו לכם ואת בנותיכם נקח לנו וישבנו אתכם והיינו לעם אחד: (יז) ואם לא תשמעו אלינו להמול ולקחנו את בנותנו והלכנו: (יח) וייתבו דבריהם בעיני חמור ובעיני שכם בן-חמור: (יט) ולא-אחר הוציא לעשות הדבר כי חפץ

הרגום אשכנזי רסב

זיין, ווען איהר אויך זיין וואָללעט וויא וויר, דאָס אללעס מאַנגי סען בעשניטטען וערדע; (טו) אלסדאָן וואָללע: וויר איך אונזערע טעכטער געבעי, אייערע טעכטער אונז נעהמן, בייא איך וואָהנען, אונד ציי זאָממען איין פֿאַלק יוערדען. (יז) ווען איהר אונז אַבער ניכט פֿאַלגט, אייך בעשניידען צו לאַססען, זאָ נעהכען וויר אונז זערע טאָכטער אונד געהען. (יח) איהרע וואָרטע געשייע לען אין דען אויגען חמור'ס, אונד אין דען אויגען שכם'ס

חמור'ס זאָהן'ס. (יט) דער יינגלינג זייכטע ניכט דיעזעס אינו ווערק צו ריכטען, דען ער זעהט

בבח

תרגום אונקלוס

תהיו כמנו לכוון כל בְּדִכּוּרָא: (טו) ונתן יח בְּנִתָּא לכוון ויה בְּנִתִּיכִין נִסְב לְבָא וְנִתִּיב עִמְכוּן וְנָהִי לְעַמָּא חָד: (יז) וְאִם לֹא תִקְבְּלוּן מִנָּא לְמִיגֹר וְנָדְבַר יח בְּרִתָּא וְנִזְיִל: (יח) וְשָׁפְדוּ פְחָגְמִיהוּן בְּעֵינֵי חָמוֹר וְבְעֵינֵי שָׁכֵם בֶּר חָמוֹר: (יט) וְלֹא אִיהֵר עוֹלִמָא לְמַעַבְד פְּחָגְמָא אַרִי אִיהֵרְעֵי בְּבַח יַעֲקֹב

ר ש י

(מלכים ב' י"ב): להמול. להיות נמול אינול' לפעול אלל' להפעל: (טו) ונתנו-נון שניה מודגשת לפי שהיא משמשת במקור שתי נול'ין ונתנו: ואת בנותיכם נקח לנו. אתה מוכח בת'אי שאמר חמור ליעקב ונתשונת בני יעקב לחמור שחלו השאינות בבני יעקב ליקח בנות שכם את שיבחרו להם וננותיהם יתנו להם לפי דעתם דכתיב ונתנו את בנותינו לפי דעתנו ואת בנותיכם נקח לנו בכל אשר נחפץ. ובשדכנו חמור ושכם בנו אל יושבי עירם הפכו הדברים

ב א ו ר

ולירי האית"ן להמשיך פ"א הפעל, והעבר כי לך יאחה (ירמי' י' ז') בקמן היי"ן בעבור האתנח, והעתיד בל לגזרת פעול (שלא כמנהג נמי העי"ן שדרכו לבא לגזרת פֿעֵל בעתיד, כמו ארד ישב), נאות, יאות, בתשלומו על משקל יפעול נפעול: להמל, להיות נמול, והיא מבנין נפעל ושרשו מול, ודגש המ"ם לחסרון נו"ן נפעל, אמנם יש ג"כ שרש נמל מענין זה כמ"ש בס' לך לך (י"ז י"ח): (טו) ונתנו, נו"ן שני' מודגשת לחסרון נו"ן למ"ד פ ל, במקום נתנו, והוא עבר המהופך לעתיד, ופירושו ונתנו: ואח בנותיכם נקח לנו, אתה מוכח בתנאי שאמר חמור ליעקב ונתשונת בני יעקב לחמור שחלו השאינות בבני יעקב ליקח בנות שכם את שיבחרו להם וננותיהם יתנו להם לפי דעתם דכתיב ונתנו את בנותינו לפי דעתנו ואת בנותיכם נקח לנו בכל אשר נחפץ, ובשדכנו חמור ושכם בנו אל יושבי עירם הפכו הדברים את בנותם נקח לנו לנשים ואת בנותינו נתן להם כדי לרתיים שיאותו להמול. (כ"ט) וכן פי' הרשב"ם. אח בהנו, ולא אמרו את חמור כי היו מדברים בעבור אניהם: (יט) אחר, איננו כמו ואחר עד עתה שבתמלת הפרשה, כי הוא עתיד מהקל כמ"ש שם, אבל זה הוא עבר מהכנוד והלירי לתשלוס דגש סי' הננין כמו נרך ונות (מלכים א' כ"א י"ג): חשף, פעל

תרגום אשכנזי

וישלח לד

בבת יעקב והוא נכבד מכל בית
אביו: (כ) ויבא חמור ושכם בנו
אל שער עירם וידברו אל אנשי
עירם לאמר: (כא) האנשים האלה
שלמים הם אתנו וישבו בארץ
ויסחרו אתהוהארץ הנהרחבת
ידיים לפניהם את בנתם נקח
רנו לנשים ואת בנותינו נתן
להם: (כב) אך בזאת יאתו לנו
האנשים לשבת אתנו להיות

טע זיך נאך דער טאָטער
יעקב'ס; אונד וואָר דער גע-
עהרטעסטע אונטער אַללען
זיינעס פֿאַטערס הויזלייטען.
(כ) אַלס נון חמור אונד זיין
זאָהן שבס אין דאָז טהאָר איה-
רער שטאָרט קאָמען, רעדע-
טען זיא מיט דען בירגערן איה-
רער שטאָרט וויא פֿאָלגעט:
(כא) ריעזע לייטע זינד געגען
אונז פֿריינדליך געזיננט, זיא
וואָללען אין דעם לאַנדע וואָה-
נען, אונד דאָרין הערום ריי-
זען, דאָז לאַנד אָבער האַט
רוים גענוג פֿיר זיא, איהרע
טעכטער וואָללען וויר אונז צו
ווייבערן געהמען, אונד אונ-
זערע טעכטער איהנען געבען.

לעם

(כב) אַלליין נור אַלסראַן וואָללען אונז דיא לייטע צו וויללען זיין, דאָס זיא בייא אונז וואָה-

נען

תרגום אונקלוס

ר ש י

יעקב והוא יקיר מכל בית אביו: (כ) ואחא
חמור ושכם בריה לחרע קרחון ומלילו
עם אנשי קרחון למיטר: (כא) גובריא
האלין שלמין אינון עפנא ויחבון בארעא ויעבדון בה סחורתא וארעא הא
פרתיות ידיו קדמיהון יח בנתהון גסב לנא לגשין וית בנתנא גתן
להון: (כב) ברם בדא יתפסון לנא גובריא למחב עפנא למחוי לעפמא חד

דענריס אַת בנותס נקח לנו לנשים ואת
בנותינו נתן להם כדי לרבות שיאיתו
להמול: (כא) שלמים. בשלם ובלב שלם:
והארץ הנה רחבת ידיים. כאדם שידו

במיגור

ב א ו ר

עבר לגזרת פֿעל: והוא נכבד, שנס נעיני העם לכן שמעו לו, או אפשר לפרש שהוא נכבד
נעיני אביו מכל בני ביתו לכן שמע אליו אביו לילך עמו לפיכך אנשי עירו שיתרבו להמול:
(כא) שלמים, תאר כלומר בשלום ובלב שלם ואין בלנס לחבוע עלבונם, ולשון הרמב"ן היו
אנשי העיר חושבים שהיו שונאים אותם כי דאן אותם עלנבים וימר להם מאד ואולי היו נשמרים
מהם ונותנים בעירם בריח ודלתים כי גבורים המה ואנשי חיל למלחמה ועתה אמרו להם
אל תפחדו ואל תחרקו מהם כי בלב שלם הם אתנו עכ"ל: רחבת ידיים, מקומות כמו ויד
תהיה לך (דברים כ"ג י"ג), כי כמו שהיד מוכנת לאדם לכל לרכיו כן נקרא המקום המוכן

ה מ ע ר

(כא) שלמים, לדעתי הכוונה אנתנו והאנשים האלה הנונו שלמים יחדיו, מחשבותם מחשבותינו
דרכינו דרכיהם ולגוי אחד נחשב ולכן יאוי כי ישנו בארץ וגו' כי היא רחבת ידיים, ויתורגם:
(דיח)

וישלח לך

לַעֲמֹךְ אַחֲרַי בְּהַמּוֹל לָנוּ כָּל-זָכָר
כַּאֲשֶׁר הֵם גַּמְלִים: (כג) מִקְנֵיהֶם
וּקְנֵינָם וְכָל-בְּהֵמָתָם הַלּוֹא לָנוּ
הֵם אֲךָ גֵּאוּתָהּ לָהֶם וַיֵּשְׁבוּ אֲתָנוּ:
(כד) וַיִּשְׁמְעוּ אֶל-חֲמוֹר וְאֶל-שָׁכֶם
בָּנוּ כָּל-יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ וַיִּמְלוּ
כָּל-זָכָר כָּל-יִצְאֵי שַׁעַר עִירוֹ:
(כה) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם

כאבים

תרגום אשכנזי רסג

נען, אונד מיט אונז איין פֿאַלק
ווערדען; ווען וויר אונטער
אינז אללעס מאַננסען בעשניי-
דען לאַססען, זאָ וויא זיא בע-
שניטטען זינד. (כג) איהרע
הערדע, איהרע האַבע אונד
אַלל איהר פֿיה ווירד יא אונזער
זיין; לאַסט אונז דאָך איהנען
צו וויללען ווערדען, דאמיט
זיא בייא אונז בלייבען. (כד) דאָ
געהאַר־טען דעם חמור אונד
זיינעם זאָהנע שכם, אללע
דיא אין דאָן שטאַרט. טהאַר
הינזיס קאַממען, אונד אללעס
מאַננסען זאָ פֿיעל אין דאָן

טהאר הינזיס קאַממען, ליעס זיך בעשניידען. (כה) אַם דריטטען טאַגע אַבער דאָ זיא

שמער=

ר ש י

תרגום אונקלוס

רשנה וותרנית כלומה אל חפסידו כלום
פרקמטיא רשנה נאה לכאן ואין לה קוני'
(כב) נהמול. נהיות נמול: (כג) אך
נאומה להס. לדבר זה ועל ידי כן ישנו
אתנו

בְּמִיגֹר לָנָא כָּל דְּכוּרָא כְּמָא דִּי אִינוּן גְּזִירִין:
(כג) גִּיתִיהוּן וּקְנֵינְהוּן וְכָל בְּעִירְהוּן הָלָא
דִּילְנָא אִינוּן בְּרַם גַּמְסַס לְהוּן וַיִּתְּכוּן עִמָּנָא:
(כד) וּקְבִילוּ מִן חֲמוֹר וּמִן שָׁכֶם בְּרִיָּה כָּל

גַּפְקֵי תִרְעָה קְרִיתִיהּ וּגְזִירוּ כָּל דְּכוּרָא כָּל גַּפְקֵי תִרְעָה קְרִיתִיהּ: (כה) וַהֲוֵה בְּיוֹמָא חֲלִיתָאָהּ

ב א ו ר

יד, ולשון רש"י כאדם שידו רחבה וותרנית כלומר אל חפסידו כלום פרקמטיא רשנה נאה
לכאן ואין לה קונים עכ"ל: (כב) גמלים, בינוני נפעל משרש נמל ונא במשקל גִּפְעוּל כמו
גִּפְעוּלִים ספרים (אסתר ג' י"ג): (כג) מקנהם וקנינם וכל בהמחם, עיין מ"ש נפ' וילא
(ל"א י"ח). ולשון הרמב"ן ועעס מקנהם וקנינם וכל בהמחם, כי הנהמות אשר בעדרים
נשדה הם יקראו מקנה בעבור שהם עיקר קנין האדם בין עמאות בין טהורות כענין שכתוב
הנה יד ה' הויה במקנך אשר נשדה באוסים בזמורים נגמלים נבקר וכלאן (שמות ט' ג'),
ואשר אינן עדר כגון בהמות יחידות בבית אין שמש מקנה ויכנסו בכלל וכל בהמחם או היא
כפל הל' לחזוק כלומר וכל בהמחם אשר הנה רבות מאל עכ"ל: אך נאותה להם, לדבר זה
ועל ידי כן ישנו אחנו: (כה) בהיותם כאבים, לפי דרך ארץ ופשוטו של מקרא אז היו כואבים

ה מ ע מ ר

(דיח וענכער טטייטען גאַנץ מיט אונז חיבערתיין, זיח זאָללען אונז און ז. ז. ז.). (כב) נמוליה,
כתב הרב המבאר בינוני נפעל משרש נמל וכו' ע"ש, והנה באמת נשלות הוא מקור ולא בינוני,
וכן כתב הרד"ק שרש שלח, ואין ספק שגם רש"י כוון לזה שאמר ונשלות ספרים, ויהיו נשלותים
ספרים, והוא מגזרת אס נלחוס נלחם, נגלה נגלית, נדעה נדמית עכ"ל, הרי שלדעתו אס גם
הכוונה יהיו נשלותים בכל זאת הוא מקור כמו נלחוס וכו', גם יראה לי שאף הראב"ע שכתב
שהוא תואר, כוונתו רק שגם המקור תמורת התואר (כי שם המקרה יבוא לפעמים תחת התואר
כמו באופן קליר קמה (ישעי' י"ז ה') שהוראתו קולר) כי גם הוא העיד נשאל נשאל דוד.

כַּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב
 שְׁמֵעוֹן וְלֹוֹי אֶחָי דִּינָה אִישׁ חֲרָבוֹ
 וַיָּבֹאוּ עַל-הָעִיר בְּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל-
 זָכָר: (כו) וְאֶת-חֲמוֹר וְאֶת-שָׁכֶם
 בְּנֵי הָרְגוּ לְפִי-חָרֵב וַיִּקְחוּ אֶת-
 דִּינָה מִבֵּית שָׁכֶם וַיֵּצְאוּ: (כז) בְּנֵי
 יַעֲקֹב בָּאוּ עַל-הַחֲלָלִים וַיָּבֹאוּ

שמעורצען האטמען, נאהמען
 שמעון אינד לוי, צווייא פאן
 דען זעהנען יעקב'ס, דינה'ס
 ברירער, יעדער זיין שווערדט,
 איבערפיעלען דיא שטארט,
 דיא זיך זיכער גלויבטע, אונד
 ערשלוגען אללעס מאננסען.
 (כו) אייך דען חמור אונד זיי
 נען זאָהן שכם ערשלוגען זיא
 מט דער שערשע דעם
 שווערדטס; נאהמען דינה
 אויס דעם הויזע שכם'ס, אונד

בינגען הינויס. (כו) דיא זעהנע יעקב'ס פיעלען איבער דיא ערשלאגענען אונד פלינדערע.

תרגום אונקלוס

כִּד תְּקִיפוּ עֲלֵיהוֹן בְּיַבְיָהוֹן וַיִּגְסִיבוּ חֲרִין בְּנֵי
 יַעֲקֹב שְׁמֵעוֹן וְלֹוִי אֶחָי דִּינָה גְבַר חֲרָבִיָּה
 וַעֲלֹוּ יַל חֲרָתָא דִּיחֲתָבָא לְרוּחְצֵן וְקַטְלוּ
 כָּל דְּכֹרָא: (כו) וַיִּת חֲמוֹר וַיִּת שָׁכֶם בְּרִיָּה
 קָטְלוּ לְפִתְגָם חֲרָב וַדְּבָרוּ יַח דִּינָה מִבֵּית
 שָׁכֶם וַיִּנְפְּקוּ: (כז) בְּנֵי יַעֲקֹב עָלוּ לְחֲלָצָא

ר ש"י
 אחו: (כה) שני בני יעקב. בניו היו
 ואף על פי כן נהגו עממן שמעון ולוי
 כאשר נטלו עלה היצוי: ויבאו על העיר,
 כיומו: אחי דינה. לפי שמסרו עממן
 עליה נקראו אחיה: נטע. שהיו כואבים
 ומ"ס נטומים היו על כמו של זקן: (כו) על
 החללים

ב א ו ר

מיום ראשון ושני. (הרש"ס): שני בני יעקב, תרגם יב"ע חרין מננוי דיעקב, וכ"ל המתרגם
 האשכנזי, ורש"י פי' בשם ב"כ בניו היו וזעם"כ נהגו עממן שמעון ולוי כאשר אנשים שאינם
 בניו שלא נטלו עלה היצוי: ויבאו על העיר, שהיו יושבים בטח ולא נזהרו מהם, וכן כל
 בטח שכל מקום על היושבים הוא אומר בין בתורה בין בנביאי, (הרש"ס). וכן ת"א על קרתא דיתנא
 לרוחמן, וכ"ל יב"ע והמתרגם האשכנזי, אבל רש"י פי' בטח על שמעון ולוי שהלכו בטח בעבור
 שהיו כאבים, ויראה שהיניגה תשכים לפיכך: (כו) לשי חרב, לדעת הרד"ק בששים שרש
 פה נקרא בן חודו של חרב, וכ"ל המתרגם האשכנזי, אבל אנקלים ויב"ע תרגמו לפתגם דחרב,
 כפי הענין ולא כהוראת המלה: ויקחו את דינה מבית שכם, לפי שעד הנה היתה עדיין בבית
 שכם, והי' זה לפי דעתו מזכמה כדי שיבטחו שכם וחמור עליהם ויתרצו להמול עם אנשי
 עירם, או אולי לא רצו שכם וחמור להחזירה עוד כמו שסופר בס' הישר וז"ל וישמע יעקב כי
 טחא שכם את דינה בתו וישלח יעקב שנים מעבדיו להביא את דינה מבית שכם וילכו ויבאו
 בית שכם לקחת את דינה משם, והי' כנראה ולא שכם אליהם עם אנשיו ויגרשו' מביתו ולא
 רצו' לפי דינה לבוא אך ישב שכם את דינ' וינשק' ויחבק' לעיניו' עכ"ל, ובני יעקב לא רצו
 להלזם עמם כי יראו בעבור שהיו מתי מספר נגד רבים עד שיתחממו עליהם שימולו וכאשר
 נמול אז לקחו בחזקה את דינה משם: (כו) בני יעקב, תיב"ע, מותר בניו דיעקב: על
 החללים, לפעמים: וכוו העיר אשר טמאו אחוחם, בעל מכלל יופי פי' העיר אשר טמאו
 בה אחוחם, וכ"ל יב"ע, קרתא דסאינו בגוה אשתהון, אמנם טעם האתנח שנמלת העיר
 יורה שאינו שב על מלת העיר, רק הוא נתינת טעם על מצותה הסקיף הא' שבאו לפעם
 החללים

הָעִיר אֲשֶׁר טָמְאוּ אַחֲזוֹתֶם:
 (כח) אֶת-צִאֲנָם וְאֶת-בְּקָרָם וְאֶת-
 חֲמֹרֵיהֶם וְאֶת אֲשֶׁר-בְּעִיר וְאֶת-
 אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה לְקַחְוּ: (כט) וְאֶת-כָּל-
 חֵיכָם וְאֶת-כָּל-טַפְּסֵם וְאֶת-נְשֵׁיהֶם
 שָׁבוּ וַיָּבֹזוּ וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר בְּבַיִת:
 (ל) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-שָׁמְעוֹן וְאֶל-
 לֵוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישְׁנִי
 בְּיֹשֵׁב הָאָרֶץ בְּבִנְעָנִי וּבַפְּרִזִּי

מען דיא שטאדט, ווייל זיא אהרע שוועסטער ענטטהרט האטמען. (כח) איהר קליינעם פֿה, איהרע רינדער, עזעל; וואס אין דער שטאדט אונד אויף דעם פֿעלדע וואר, נאח; מען זיא מיט. (כט) אלל איהר גוט, אויך איהרע קינדער אונד ווייבער נאחמען זיא געשאנע גען, אונד פֿלינדערטען, וויא אויך אללעס וואס אים הויזע וואר. (ל) דא שפראך יעקב צו שמעון אונד לוי: איהר האבט מיך בעטריכט, דאס איהר מיך שטינקענד געמאכט, ביא דעם לאנדעם, ביא דעם כנעני אונד

ואני (דאז הייסט: פֿעהרסט געוואלט) ביא דעם איינוואהנער דעם לאנדעם, ביא דעם כנעני אונד

תרגום אונקלוס

ר ש י

בְּטִילִיָּא וּבֹזוּ קִרְתָּא דִּי סְאִיבוּ אַחְזוֹתוֹן:
 (כח) ית ענהון וית תוריהון וית חמריהון
 וית די בקרתא וית די בחזלא דקרו: (כט) וית
 כל נכסיהון וית כל טפלהון וית נשיהון
 שבו ובוזו וית כל די בביתא: (ל) ואמר
 יעקב לשמעון ולוי עכרתון יחי לגזען
 דבבו בינא ובין יחבי ארעא בכנענארה

הזללים. לפעם החללים: (כט) חילם. מאונס. וכן עשה לי את החיל הזה (דברי מ'). וישראל עשה חיל (במדבר כ"ד). ועזבו לאזורים חילם (תהלים מ"ט): שבו. ל' שנייה לפיכך טעמו מלרע: (ל) עכרת'. לשון מים עכורים אין דעתי ללולה עכשיו. ואגדה ללולה היזה הסכנית ועכרת' אותה. מסורת היתה ביד כנענים שיפלו ביד בני יעקב אלף שהיו אומרים עד אזר מפרה ונחלת את הארץ לפיכך היו שומקין: מתי

ובפריוואח

ב א ו ר

החללים ולבוז העיר בעבור שטמאו אחותם, כי בלי ספק לא הי' דבר זה נכלה בעיניו כל אנשי העיר כיון שנתרכו אליו להמול והיו דבריו רבויי נחשנים בעיניהם, וכן תרג' המתרגם האשכנזי: (כט) חילם, מאונס, וכן עשה לי את החיל הזה (דברים מ' י"ז), וישראל עשה חיל (במדבר כ"ד י"ח), ועזבו לאזורים חילם (תהלים מ"ט י"ח): שבו, לשון שניה לכן טעמו מלרע כמשפט נמי למ"ד ה"א, ואם הי' שרשו שוב הי' טעמו מלעיל כדי להמשיך הנז במקום עי'ן הסצל: ואח כל אשר בבית, בבית קמור או בבית שנס, (הראב"ע), ואין טורח כי שב על כל בתי העיר ור"ל בבית של כל אחד מהחללים: (ל) עכרת', הרד"ק בשרש' שרש עכר פי' לשון השזזה, ורש"י פי' לשון מים עכורים אין דעתי ללולה עכשיו: להבאישני, את ריחתי, כמו אשר הנחשט את ריחו (זאת ה' כ"א), (הרשב"ם). ולשון הרד"ק בשרש' שרש באש, כל אשר תמזל בלשון הזה הם ענין סתרון אבל תשרש כל אחד לפי ענין הקרוב אליו, להבאישני

ביש

חרגום אשכנוי

וישלח לדלה

ואני מתי מספר ונאספו עלי
והכונני ונשמדתי אני וביתי:
(לא) ויאמרו הכזונה יעשה את-
אחורינו:
לה (א) ויאמר אלהים אל-יעקב
קום ערה בית-א ושב-שם ועשה

אונד פריזי. אך אבער האבע
וועניג ליטע, ווען זיא זיך אי
בער מיך פערזאממעלן, זא
קעננען זיא מיך שלאנען; אל
זא קאן איך מיט מיינעם הויזע
פערטילגט ווערדען. (לא) זיא
שפ-אנען: זאללער אונזערע
שוועסטער וזיא איינע הורע
האלטען?

לה (א) גאטט שפראך צו
יעקב: מאכע דך

שם

אויף, געהע הינויף נאך בית אל, בלויבע דא, אונד מאכע דאזעלכסט איינען אלטאר

חרגום אונקלוס

ד ש י

ובפרינאה ואנא עם דמנין ויחבנשוני עלי
וימחונני ואשתי יאנא ואנש ביתי (לא) ויאמרו
הכנפקת ברא יחעביד יח אחתנא:

מתי מספר. אנשי מועטי: (לא) הכזוני.
הפקר: את אחותנו. ית אחתנא:
לה (א) קים עליה. לפי שאזרת נדך
נעשת ונאס לך זאת מנתך:

לה (א) ויאמר יי ליעקב קום סק לבית אל וחיב תמן ועביד תמן מדבחה
לאלהא

ב א ו ר

בישב הארץ להתעיבני ולמאוס בי כמו שימאס אדם בדבר המנאיז עב"ל: מתי מספר, אנשים
מועטיס שיכולין לספרם בנקל, מתי, פי' אנשים, זכולל זכרים ונקבות, ושראו מתה, ולא
נמלא היחיד ממנו: ונאספו עלי, ואס יתאספו עלי יכולים להכות אותי ואז נשמדתי אני
וביתי: (לא) ויאמרו, שמעון ולוי: הכזונה יעשה, העושה את אחותנו, כ"ה פשוטו של מקרא,
וכן פי' הראב"ע, וכן מתורגם בל"א, והי' לפ"ו יעשה פעל זולא, ואחותנו היא הנעשה,
אלא א"ת הכנפקת ברא יחעביד ית אחתנא, תרגם יעשה כמו יעשה בלירי היו"ד והע"ן בקמץ
כמנהג הארמי לתרגם כל נפעל בלשון התפעל, אך בנוסחאות קדמוניות נמלא, יעביד, וא"כ
יפרש כפי' הראב"ע והאחרים האשכנזי:

לה (א) ושכ שם ועשה שם מזבח, לא ידעתי מהו ושם שם, ויתכן שזוהו לשנת שם תתלה
ואחר כן יעשה המזבח להטהר מסימאת ע"ז או מן החללים שהרגו בערין ואתם סנו
מחוץ למחנה שבעת ימים (במדבר ל"א י"ט), כי לא לוו עדיין במי חטאת ויעקב נזדהר במלוה
להטהר מרס בואו שם או שיהיה ונקומה ונעלה בית אל מוקדם במעשה ואולי לזה ושם שם
לפנות מחשבתו לדנקה באל, (הרמב"ן). מה שאמר כי ונקומה ונומר מוקדם במעשה שכוונתו
שאמר להם הסרו וגו' אחר שנקומה ונעלה וגו', איננו מכוון כי במעשה נאמר ויתנו אל יעקב
וגומר

ה מ ע מ ר

(ל) מתי מספר, הרב האנאר אמר שמתי משרש מתה מנאי ל"ה, וכן כתב הרד"ק, ויותר
נראה שהוא מעלומי העי"ן מן מות, ונקראו האנשים כן לפי שהם מיועדים למות, כמו שיאמר
בל"א (דער טטערבלייכע), ומה שהמ"ס בשו"א הנה כנר מלינו מן שישון שישון, ומן ירון ירון
וכן עיר עירים הפ"א בשו"א, גם יונתן תרגם וכבודו מתי רעב (ישעי' ה' י"ג) ויקריהוּן מיתו
בכפא, אף שהמ"ס של מתי בשו"א.

והחליטו